

govo, pa je ugasnil tam brez pesmi in zvona, kakor sveča v vetru!»

»Kaj pa je bil po poklicu?«

»Jurist je bil!«

»Drugače pa... ali je bil lastavica, ali taščica?«

»Človek je bil!«

Tedaj se je sraka raskavo zasmejala, kakor se pač ponavadi smejejo srake.

»Nikar ne zameri, ne smejem se tvoji bolesi, sama jo občutim! Prišlo mi je le kar tako na smeh, ko sem se spomnila na lastavice, na tiste, ki so obnorele, ko je planil mednje strah. To se je zgodilo zadnjič tam nekje pri Števerjanu, ali kje... milost božja, toliko je zdaj imen, ki ne pomenijo več nobene stvari in nobenega kraja! Gosposko so priblisnile v enem samem žarku izpod neba, da bi se razgledale po svojih domovih. Letele so v jasnem loku, vtomer, vonomer, visoko, nizko, blizu, daleč; doma ni bilo nikjer, nikjer niti enega, ne zibke, ne postelje, ne groba. Iz puste zemlje je široko zeval črni strah. Nad njim so krožile, kakor uročenje, prosile s tenkim svojim glasom: Kje je moj dom? Povejte mi! — Od jutranje in od večerne strani jim je z glasnim smehom odgovarjala smrt: Tukaj, lastavica, glej, tukaj je tvoj dom! — In niso se genile nikamor, ni jim prišlo na misel, da bi pobegnile. Padale so, kakor zrele češnje z drevesa, popadale so vse do zadnje. Eno sem še videla na svoje oči, da je švignila za frčečo smrtjo, ker je mislila, da je mušica... To se je zgodilo pri Števerjanu, ali kje... Vse do zadnje so popadale zaradi bridkosti. In vendar so imele krila, da bi lahko šle do samega solnca!«

»Rekla si, da so obnorele in smejala si se jim naglas!«

»Smejali so se vsi, kolikor je modrijanov. Kadar plane razbičana bolest navrh plota, se prevrne na ono stran v humor.«

Zazeblo me je; počasi, tiho, se mi je zdelo, da se odpirajo duri in okna.

»Pa kaj si storila ti, o sraka, v teh časih, ko so lastavice poginile od gorja?«

Pogledala me je svetlo s svojim edinim, srepim očesom.

»V topli izbi sedim in čakam strahov... Pa kaj si storil ti, o človek?«

XVIII. Peter Klepec.

Kdo še pozna to lepo staro zgodbo o Petru Klepcu? Kar vas je mlajših, je ne poznate več; zato vam jo povem, kakor mi je ostala v spominu.

Peter Klepec je bil bajtarjev sin; dali so ga že zgodaj bogatemu gospodarju za pastirja; zjutraj je gnal govedo na pašo, zvečer s paše; tako je živel v miru z Bogom in z ljudmi, dokler niso tovariši pastirji spoznali, da je slabič. Imel je namreč Peter tenke kosti, droben život in belo kožo; nekoč so se mu usule po licih solze in to je bil njegov poglavitni greh. Človek je po svoji naturi k hudemu nagnjen. Ko so tovariši videli te solze, niso od tiste ure privoščili Petru nobene prijazne besede več. Kdorkoli si je izmislil, ga je suval in pretepal, kar tako nalepem, zaradi srčnega veselja. Naredilo se je samo ob sebi, da je bil hlapec prav vsakemu in vsem, še takim tovarišem, ki niso bili nič močnejši od njega. Nazadnje so ga dražili in zasmehovali na cesti že paglavci, skoraj še samosrajčniki. Peter se ni upiral nikomur, nikoli ni zamahnil; ker vedel je, da bi tedaj vsi hkrati planili nanj, na sužnja, ki se je spuntal zoper gospoda. Služil je vdano in potrpežljivo; ni le ubogal, kar so mu ukazali, temveč tudi radovoljno se je ponižal, kadarkoli je dala prilika; mislil je v svojem čistem srcu, da bi tako ganil njih zakrknjenost; ali ni je ganil, ker se kaj takega še nikoli ni primerilo. Kolikor svetjša je bila njegova pohlevnost, toliko okrutnejši so bili gospodarji; ni je slajše pijače, kot je solza nebojčencev, kvečjemu še kri sirot.

Ko je bila mera njegovega trpljenja polna do roba, se je spomnil Peter Klepec, da je v nebesih Bog, ki je pravičen. Bil je čisto sam, videl je visoko nebo nad seboj, ki je milo in toplo gledalo nanj, razjokal se je iz dna svojih bolečin, pokleknil je ter molil:

»Bog nebeški, pravični, ki si vse videl, daj mi moči. Umreti bi moral od vsega hudega, če me ne uslišiš. Saj je razbičano to moje ubogo srce, da ni za nobeno rano več prostora. Drugim solnce, meni noč; drugim veselje, meni bridkost brez kraja. Dolgo je že, truden sem, ne morem več. Odreši me, o Bog pravični, daj mi moči!«

Tako je molil; nebo se ga je usmilo ter se je odprlo. Angel božji se je spustil na zemljo in je poljubil Petra Klepca, ko je spal. V tistem trenutku je zadobil Peter čeznaravno moč tega angela božjega. Ko se je vzdramil, je skočil bistro na noge, razleknil se in razmahnil, nato zavriskal od radosti tako glasno, da so v gozdu zašumeli vrhovi. Ugledal je staro tepko, mogočno drevo; objel jo je narahlo z obema rokama ter jo izrval s koreninami, kakor da bi ne bila mogočna tepka, temveč bilka v travi. Tako je preizkusil in spoznal

svojo silo. Prišli so tovariši pastirji, zato da bi ga pretepli, ker je bil noč prespal na paši. Peter je zgrabil enega z desnico, drugega z levico, vzdignil obadva visoko, malo potresel ter ju varno posadil na tla. Tovariši so obnemeli in popadali ob tolikem čudežu. In potem —

Zares — in potem?

Potem — nič! —

Zgodba o Petru Klepcu nima konca; izgubi se v meglo brez sledu in glasu. Nič ne vemo, kako se je še nadalje godilo močnemu Petru Klepcu. Ne pisanja ni, ne sporočila, kako je ravnal s svojo močjo: ali je strahoval in pestil svoje neusmiljene gospodarje, povračal jim, kakor so mu bili dajali; ali je morda zakraljeval deželam naokoli, vojskoval se in premagal ošabne sovražnike po vsem prostranem svetu, kakor sam kralj Matjaž. Prav nič takega ne vemo. Vse kaže, da je izrval tisto staro tepko, nato pa živel nadalje miren, tih in vdan, kakor je bil pač vaje; zvesto je ubogal gospodarja, gonil njegovo govedo na pašo, kos kruha v culi, ter služil tovarišem in vsem ljudem s svojo močjo in po njih ukazih. Pa da mu dobrot-

ljivi Bog ni bil poslal le svojega angela iz nebes, temveč dodelil mu kar svojo neskončno oblast, bi Peter Klepec ne vedel, kaj bi z njo počel; še v napoto bi mu morda bila.

Resnično: v napoto bi mu bila moč, ne mogel bi je prenašati, žalosten bi bil zaradi nje. Ker Peter Klepec je sanjal, sanjal o moči, milo sanjal ob vročih poletnih dneh, v senci pod tisto staro tepko; tako lepe in sladke so bile podobe, ki jih je gledal s svojim srcem, da bi ga bilo strah, če bi se te sanje nenadoma uresničile in bi jih ne bilo več. Pa če bi trdega dela ne bilo, ne trpljenja, ne ponižanja, ne bridkosti — odkod bi bile sanje? Bog ga je videl do dna, zato se mu je v svoji modrosti in pravičnosti nasmehnil tisto noč, poslal mu svojega angela. —

Zdi se mi, da sem ga zadnjič srečal, Petra Klepca, ko je po strmem ilovnatem klancu vlekel silno butaro drv za svojega gospodarja; oddahnil si je, pogledal proti nebu, otrl si čelo z dlanjo ter vlekel, vlekel dalje. Pogledal sem ga in sam ne vem, kako se mi je storilo: razjokal sem se od žalosti in sramu. —

Zunanji vplivi na slov. narodno pesem.

Dr. Fr. Kimovec.

2. Svetna narodna pesem.

Svetno narodno pesem imamo še živo, toda starih napevov je toliko izumrlo, da se vseh ostankov, kar se jih je po tradiciji do današnjih dni ohranilo, značaj naše narodne pesmi, kakršna se je skozi stoletja razvijala, le še s težavo dá spoznati, zakaj tudi naše svetne narodne pesmi dobršen del je — da govorim s Slomškom — »ptuji, neprijazen duh zadušil«.¹

Glasbena matica, oziroma c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk sta za svojo nameravano veliko zbirko narodnih pesmi avstrijskih narodov pač — vsaj upamo, ker slišimo tako — marsikaj starega materiala nabrala, ki je v zadnjih vzdihih pojemajoč životaril v oddaljenih, od Boga in ljudi zapuščenih kotih, po hribih in grapah, novejši kulturi skoro nedostopnih; toda brezploden je, mrtev leži in preden bo nam živečim na razpolago — če ga sploh kdaj učakamo — bo morda celo ta misel nanj, ki

edina vsaj, čeprav že kot zadnji plameni gasneče luči — vendarle še v nas živi, zamrla.

Zanimivo je to, da so pesmi, ki se jim mora po značaju njih napeva ali besedila, oziroma zaradi analogije z drugimi slovanskimi narodnimi pesmimi, torej iz notranjih razlogov, pripisovati višja starost, izvečine humorističnega značaja, n. pr.: »Čuk se je oženil«, »Prišla je miška«, »Prelepo mi poje črni kos« (seveda brez tistega precej trivialnega repa koncem prve periodice, ki ga ponavadi basi pritakajo), »Regiment po cesti gre«, »Jaz pa pojdem na Gorenjsko«, zdravica »Priatelj, kod si hodil« (prvi del »Napreja«) in še katera; pesem o »Polžu in žnidarjih« po drugi plati je po besedilu in napevu v nekoliko grobo gorenjščino prenesena iz nemščine.¹

Naj navedem par pesmi, ki so mi izmed starejših znane, pa še niso natisnjene, navedem zlasti zaradi njih recitativnega značaja. Taka je n. pr. pesem o sv. Krištofu:

¹ Prim. Reiman: Das deutsche Lied III. Universaledition 2239: 12 alte deutsche Lieder aus »Des Knaben Wunderhorn« v. F. Himmel, op. 27, Nr. 12.

¹ Glej zgoraj str. 163.